

Úvod do disciplíny

Literatura

- (1) **Eugene A. Nida**: *Toward a Science of Translating* (1964)
- (2) **John C. Catford**: *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics* (1965)
- (3) **Susan Bassnett**: *Translation Studies* (1980)
- (4) **Jiří Levý**: *Úvod do teorie překladu; Umění překladu* (1983)
- (5) **Mary Snell-Hornby**: *Translation Studies. An Integrated Approach.* (1988)
- (6) **Mona Baker**: *In Other Words* (1992)
- (7) **Sandor Hervey/Ian Higgins**: *Thinking Translation* (1992)
- (8) **Zlata Kufnerová a kol.**: *Překládání a čeština* (1994)
- (9) **Milan Hrdlička**: *Translatologický slovník* (1998)
- (10) **Dagmar Knittlová**: *K teorii i praxi překladu* (2000)

Pojmy

- počátky disciplíny: 60. léta 20. století
- název disciplíny není ustálen:
  - (1) „teorie překladu“
  - (2) „translatologie“
  - (3) „translation studies“ (AJ)
  - (4) „věda o překladu“ (NJ)
- (sub)disciplína blízká aplikované lingvistice
- deskriptivní x NE: preskriptivní disciplína
- aplikované větve translatologie: metodika překladu, kritika překladu, apod.
- ?originál = „**výchozí text**“ („*source language*“); ?překlad = „**cílový text**“ („*target language*“)
- „ekvivalence“ = základní termín x ALE: obtížně dosažitelné => „**adekvátnost**“
- „**funkčnost překladu**“ = základní požadavek
- „jazyková univerzálie“ = jevy existující ve všech jazycích x ALE: v různé míře (např. polysemie)
- „**kolokace**“ = časté slovní spojení, předstupeň idiomu
- „**idiom**“ („frazém“) = neměnné, ustálené slovní spojení; význam idiomu ≠ součet významů jeho jednotlivých složek
- „**koherence**“ („souvislost“, „spojistost“) = logická návaznost textu, plynulost textu v CJ
- „**koheze**“ („soudržnost“) = prostředky k dosažení koherence:
  - (1) lexikální prostředky (opakování)
  - (2) referenční řetězce (zájmena)
  - (3) spojky (převod kondenzorů)

Problémy

- „gramatický aspekt“: oblast hláskoslovná > morfologická > syntaktická
- „lexikální aspekt“: semém = NE: jediný sémantický rys x ALE: řada sémantických rysů
- „**pragmatický aspekt**“ = zastřešující výraz zahrnující oblast stylistickou, zkušenostní, apod.

- aluze: problém poznat > pochopit > vyřešit narážku (zjm. biblické citáty)
- „estetický aspekt“: neoddělitelný, všeprostopující
- umělecký text x odborný text (menší množství pronominalizace, větší deskriptivnost, větší abstrakce => větší míra přesnosti)

Současnost

- zůstává pojetí translatologie jako silně subjektivní vědy x NE: exaktní vědy
- zdůrazňuje se nutnost zachování informačního i estetického obsahu ZT
- objevují se skeptické přístupy (USA: 5% překladů v nakladatelské činnosti)
- v samotné translatologii už mnoho nových přístupů nevzniká
- diskutuje se zjm. otázka naturalizace x exotizace
- dochází k většímu prosazování nespisovného jazyka
- objevují se práce o teorii překladu založené na výzkumu korpusů
- translatologie se rozděluje:
  - (1) **„deskriptivní translatologie“** = zaměřená na produkt překladu
  - (2) **„psycholinguistika“** (viz. E. Nida) apod. = zaměřená na proces překladu
- texty se stále více specifikují, věcné styly se rozrůžňují:
  - (1) exaktní vědy
  - (2) společenské vědy
  - (3) jejich subtypy (např. publicistický x žurnalistický styl se liší nejen mezi sebou, ale mezi jednotlivými žánry v jejich rámci)
- CAT (= Computer Aided Translation): používá se pouze pro odborné texty